№ 153 ՇԱԲԱԹ ՅՈՒԼԻՍԻ 19 1903 ՇԱԲԱԹ ՅՈՒԼԻՍԻ 19 № 153

ԵՐԵՍՈՒՆՄԷԿԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվան 6 ռուբ. Առանձին համարները 5 կոպէկով. Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ. Մեր հասցէն. Тифлисъ, Редакція «Мшакъ» կամ Tiflis, Rédaction «Mschak». Տելեֆոն № 258.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (բացի կիրակի և տօն օրերից). Յայտարարութիւնն ընդունվում է ամեն լեզուով. Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ. Տելեֆոն № 258.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Տիկին Եղսաբէթ իր որդիներով, Արամով և Միքայէլ Բոյաջեանները խորին վշտով յայտնում են իրանց բարեկամներին և ծանօթներին առաջինն իր ամուսնոյ [illegible], երկրորդներն իրանց սիրելի հօր, երրորդն իր [illegible] եղբօր, իսկ չորրորդն իր հօրեղբօր

ՄԱՆԱՍ ՄԱՂԵՍԻ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ ԲՈՅԱՋԵԱՆԻ

մահը, որ տեղի ունեցաւ Թիֆլիսում յուլիսի 15-ին։ Թաղումը տեղի կունենայ հանգուցեալի հայրենի Շուշի քաղաքում։ 2—2

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Բարձրագոյն հրաման. [illegible].—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. [illegible].—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ.—Բժշկի օգնականը.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ ՀՐԱՄԱՆ

Ռուսաստանի հայ-լուսաւորչական եկեղեցու կալուածների վարչութեան կենտրոնացման մասին կառավարական հիմնարկութիւնների տնօրինութեան մէջ և [illegible] հայ-լուսաւորչական եկեղեցական դպրոցների գոյութիւնը.

Բարեպաշտ կայսրը, մինիստրների կոմիտէի որոշման համաձայն, Ռուսաստանի հայ-լուսաւորչական եկեղեցու կալուածների վարչութիւնը կառավարական հիմնարկութիւնների տնօրինութեան մէջ կենտրոնացնելու մասին և [illegible] որոնցով ապահովվում էր հայ-լուսաւորչական եկեղեցական դպրոցների գոյութիւնը, 1903 թ. յունիսի 12-ին Բարձրագոյն հրամայել բարեհաճեց.

I. Հայ-լուսաւորչական եկեղեցու կալուածների յանձնումը պատշաճաւոր մինիստրութիւնների տեսչութեանը և վարչութեանը իրագործել հետևեալ հիմունքներով.

1) Հայ-լուսաւորչական եկեղեցիներին, վանքերին, հոգևոր հաստատութիւններին և հոգևոր դպրոցներին պատկանող բոլոր անշարժ կալուածները, ներքոյ յիշած (յօդ. 2 և նրա ծանօթութիւնը) բացառութիւններով, յանձնել առանձին հաստատած կանոններով որոշած կարգով այդ դաւանութեան հոգևորականութեան և հոգևոր հաստատութիւնների վարչութիւնից երկրագործութեան և պետական կալուածների մինիստրի տեսչութեան, իսկ վերոյիշեալ հիմնարկութիւններին պատկանող դրամագլուխները յանձնել ներքին գործերի մինիստրի տեսչութեանը, պահպանելով հայ-լուսաւորչական եկեղեցու սեփականութեան իրաւունքները այդ կալուածների և դրամագլուխների վրա։

2) Երկրագործութեան և պետական կալուածների մինիստրի տեսչութեանը պէտք է ենթարկվեն հայ-լուսաւորչական եկեղեցու հետևեալ կալուածները.

ա) Թէ բնակութիւն ունեցող և թէ անբնակ հողերը, ինչ անուն էլ ունենան և ինչ տեսակի էլ լինեն նրանք. նոյնպէս առանձին անտառները, մարգագետինները, արօտատեղերը, ձըկնորսութեան տեղերը, ջրաղացները և այլն։ Դրանից ի բաց են առնվում, սակայն, հողի այն տարածութիւնը, որի վրա գտնվում են եկեղեցիների, վանքերի, մատուռների և այլն շինութիւնները և այն հողերը, որոնց վրա շինված են առաջնորդների տները, հոգևոր հաստատութիւնները, ծխական թէ քաղաքային, և գիւղական հոգևորականութեան տները և հոգևոր դպրոցների շինութիւնները. այն հողերը, որոնք գտնվում են եկեղեցական կամ գերեզմանոցների շրջապատերի մէջ և, վերջապէս, հոգևորականութեան ձեռքում եղած ագարակային հողամասերը, որոնց վրա գտնվում են այգիներ, բանջարանոցներ, արտեր և այլն, երեք դեսեատինից ոչ աւել տարածութեամբ իւրաքանչիւր ծխական եկեղեցու կից, որոնք չեն տրվում օտարի ձեռքը եկամուտ ստանալու համար, և

բ) Հայ-լուսաւորչական եկեղեցիներին, հոգևորականութեանը և այդ դաւանութեան հոգևոր հիմնարկութիւններին պատկանող տներից և շինութիւններից այն բոլորը, որոնք հարկաւոր չեն բնակութեան և հէնց իրան հոգևորականութեան և վերոյիշեալ հիմնարկութիւնների անհրաժեշտ տնտեսութեան համար։

Ծանօթութիւն։ Ներկայ կանօնները չեն տարածվում այն անշարժ կալուածների և դրամագլուխների վրա, որոնք պատկանում են հայ եկեղեցուն Ս. Պետերբուրգ և Մօսկվա քաղաքներում։

3) Տեսչութեան վերոյիշեալ կարգին ենթարկել նոյնպէս այն կալուածները և դրամագլուխները, որոնք օրանից յետոյ, որպէս նուիրատուութիւններ և կտակով թողվածներ, կը ստացվեն ի նպաստ վերոյիշեալ հիմնարկութիւնների։

4) Յիշած կալուածներից ստացվող եկամուտների վերահսկողութիւնը և դրամագլուխների կառավարչութիւնը կենտրոնացնել ներքին գործերի մինիստրութեան մէջ օտար դաւանութիւնների հոգևոր գործերի դէպարտամենտում, ուր երկրագործութեան և պետական կալուածների մինիստրը, այդ կալուածների վարչութեան հաշուետուութեան հետ միասին, պէտք է յանձնէ նրանցից ստացված եկամուտները, իր տեսչութեան տակ առած անշարժ կալուածների վրա դրված բոլոր հարկերը և պարտաւորութիւնները վճարելուց և ստորև մանրացոյց արած յատկացումները կատարելուց յետոյ։

Ապա ներքին գործերի մինիստրութիւնը յանձնում է այդ եկամուտները, նոյնպէս և այն գումարները, որոնք գոյացել են նրա վերահսկողութեան տակ մտած դրամագլուխների տոկոսներից, ստորև ցոյց տրված հանումներից յետոյ, այն հոգևոր հաստատութիւններին, որոնցից այդ կալուածները և դրամագլուխները ընդունված են։

5) Անշարժ կայքերից ստացվող եկամուտից հանվում են իւրաքանչիւր տարի տալու համար. ա) ոչ աւել 10% երկրագործութեան և պետական կալուածների մինիստրի կարգադրութեամբ՝ վերոյիշեալ անշարժ կայքերի վարչութեան ծախսերի և յատուկ պահեստի դրամագլուխ կազմելու համար, յիշած կայքերի արտակարգ ծախսերին բաւարարութիւն տալու՝ նրանց բարւոքման նպատակով, և բ) 5% ներքին գործերի մինիստրի կարգադրութեամբ թէ կազմելու հայ-լուսաւորչական եկեղեցական օժանդակիչ դրամագլուխ հայ-լուսաւորչական եկեղեցական հաստատութիւնների կարիքները հոգալու համար և թէ այդ եկեղեցու վարչութեան ընդհանուր պահանջնե-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԲԺՇԿԻ ՕԳՆԱԿԱՆԸ

(Ուսուցչի յիշողութիւններից)

Ես մի-երկու խօսքով պատմեցի Սալվիի հիւանդութիւնը։ [illegible] Սալվիին.

Թիւննին ներսից չը կարողացաւ զսպել արտասուքը։

—Հեռանալ առաւօտ Սալվին մեռած էր... Կատաղութիւնից փրփրած ու կիսաարբած բժիշկը չփոթել էր սրուակները և տուել ինձ մի թունաւոր դեղ, որ խմացնում են բորոտվին ուրիշ հիւանդութիւնների դէմ և այն էլ մի քանի կաթիլ միայն... Ես այդ չատ ուշ իմացայ... Քաղաքում տարածվեցին անհեթեթ լուրեր. ստախօսութիւնը վաղուց հեռեւում էր ինձ, որպէս ապօրինաբար բժշկութիւն անողի. Սալվիի մահը լաւ առիթ էր. ինձ բռնեցին և բանտարկեցին որպէս թունաւորողի։

—Գիտես ինչ, Թիւննի, դու ամենեին մի յուսահատվիր, ես մի լաւ փաստաբան կը գըտնեմ և այդ բոլորը դատարանում կը պարզվի. կարծում եմ, որ քո փոխանակ մի օր այս բանտում նստած կը լինի բժիշկ Մարիկեանը,—ասացի ես խոհարարին կամենալով սիրտ տալ նրան։

Թիւննին օձից խայթվածի նման վեր թռաւ տեղից։

—Չէ, չէ, վարժապետ, ոչ մի ժամանակ. այս ամենը ես քեզ պատմեցի, որպէս խոստովանահօր. ես աւելի չուտ լեզուս կը կտրեմ, քան միւս անգամ կը կրկնեմ իմ պատմութիւնը մի ուրիշի առաջ։ Եւ ինչ մեղաւոր է բժիշկ Մամիկեանը, եթէ ես նրա արբած ժամանակ աղաչանքով ու հայհոյանքով ստիպել եմ դեղ տալ հիւանդին։ Ո՛չ, նա մեղաւոր չէ. մեղաւորը ես եմ. ես եմ դեղը տարել, ես եմ խմեցրել հիւանդին։ Եթէ ես ցերեկով խնդրած լինէի բժշկին այնպէս, ինչպէս խնդրում էի գիշերը, գուցէ նա կը գնար տեսնելու Սալվիին և այս փորձանքը չէր պատահի։ Վերջապէս ես ամենեին ցանկութիւն չունեմ կեանքիս մէջ երկու մարդու կորստեան պատճառ դառնալուց յետոյ՝ երրորդի անբախտութեանն էլ պատճառ դառնալ։ Չէ, չէ, ամենեին. դատարանում ես մի խօսք անգամ չեմ ասի Մարիկեանի մասին։

—Շատ ի զուր. բժիշկ Մարիկեանին չարժէ խնայել և դատարկ պատճառաբանութիւններով զոհել նրա փոխանակ նահատակ դառնալ։

Թիւննին մի րոպէ կասկածոտ հայեացք գցեց երեսիս։

—Ես գիտեմ, վարժապետ, որ դու և բժիշկը լաւ չէք իրար հետ, չը լինի՞ դու ուզում ես իմ միջոցով վրէժ առնել նրանից,—հարցրեց Թիւննին մի այնպիսի կոպիտ ձայնով, որով երբէք չէր խօսել ինձ հետ։

—Ինչեր ես ասում, Թիւննի, ամօթ չէ՞ քեզ,—բարկացած ասացի ես նրան. դու ինքդ պատմեցիր այս րոպէիս նրա յանցանքը և այժմ մէջ ես բերում իմ յարաբերութիւնը նրա հետ։ Ի՞նչ գործ ունեմ ես այդ բանի մէջ։

Խոհարարը բռնեց իմ ձեռքը։

—Ուրեմն ներիր, Աստծու սիրուն, դա լոկ կասկած էր, որ մի վայրկեան անցաւ իմ մտքից։ Չէ, բժիշկը ամենեին մեղաւոր չէ. նրա անունը ես չեմ խառնի գործի մէջ. նա ունի կին, երեխաներ. թող նա ապրի գոնէ նրանց համար։ Ես ինչացու եմ. մի չոր-գլուխ, անպէտք մարդ. ում ինչ վնաս կը հասնի, եթէ ես մի քանի տարի բանտ նստեմ կամ աքսորվեմ։ Եւ ես քեզ կանչեցի բոլորովին ուրիշ բան խնդրելու համար։

Թիւննին խնդրեց ինձանից ստանալ իր խնայողութիւններից կազմված մի գումար, որ գտնվում էր բժիշկ Մարիկեանի մօտ, և յանձնել Մանասի ընտանիքին։ Իմ երկար համոզումները՝ ցուցումներ տալու դատաստանական քննիչին այնպէս, ինչպէս գործը պատահել է և փաստաբան վարձելու՝ ոչ մի ազդեցութիւն չարին Թիւննիի վրա. նա յամառութեամբ շարունակում էր միշտ նոյնը կրկնել, թէ Մարիկեանը մեղաւոր չէ, թէ մեղաւորը ինքն է միայն...

IX

Մի քանի օրից յետոյ հոգեկան մի առանձին թեւականութեամբ ես, միւս ուսուցիչների նման, ընդ միշտ «թօթափեցի ոտքերիս փոշին» նշանաւոր «Ծաղկունց-քուչից» և ազատվեցի նրա գիշերային աղմուկներից՝ տանջվելով ամբողջ տասն ամիս։

Անցաւ մի քանի տարի։ Գաւառական ուրիշ քաղաքներում զբաղված այլ դպրոցական գործերով, այլ «պայքարներով» Մարիկեանների դէմ և այլ... փառաւոր պարտութիւններով՝ ես իսպառ մոռացայ և «Ծաղկունց-քուչէն», և բժիշկ Մարիկեանին և Ձիգ Թիւննիին։ Բայց բախտը վիճակել էր ինձ մի անգամ էլ տեսնել խոհարար—բժշկին։

Ամառային մի հրաշալի զով երեկոյ, որպիսիք լինում են միայն Գուգարաց աշխարհի լեռնային անտառուտներում, ես միայնակ մօտենում էի մի հինաւուրց վանքի, որ երբեմնապէս երեւում էր ծառերի բացուածքների միջից՝ ժամանակի ծանրութեան տակ ճնշված, ակացած իր մի քանի գմբէթներով։ Անտառի ոլորապտոյտ ճանապարհը թափուր էր, և ես բարձրաձայն երգում էի մենաւոր ճանապարհորդի սրտաբուխ եռանդով հայրենի երգերից մի հատուած, որին լուռ ականջ էր դնում և համակրանքով արձագանք տալիս նոյնքան մենաւոր ու երգասէր անտառը։ Առանց զգալու ճանապարհի երկարութիւնը ես հասայ վերջապէս իր հաստահիմն, հազարամեայ որմերի վրա անսասան կանգնած վանքն այն ժամանակ, երբ արեւն արդէն թեքվում էր դէպի արեւմուտի բարձունքները։ Պէտք էր գիշերել։ Ես մտայ ծանօթ վանահօր՝ Տէրունի վարդապետի խուցը։ Փոխադարձաբար միմեանց ողջունելուց յետոյ՝ ես համոզեցի Տէրունուն դուրս գալ իր նեղ, ցածրադիր, կամարակապ խցից, որի մէջ չը նայելով դրսի զով, զմայլելի օդին, խոնաւ, ճնշող տօթ էր թագաւորում։

Տէրունը, որ իր վանքի նման անցած-գնացած հնութեան մի գեղեցիկ, հետաքրքրական մնացորդ էր և որ ամբողջ հոգով ու սրտով կապված էր իր վանքի ու իր խցի հետ, վերջապէս բաժանվեց խարխուլ, եռոտնեայ մահճակալից, որի վրա հանգստացնում էր իր մաշված, բազմաչխատ ոսկրները։

Մենք դուրս եկանք գաւիթ և նստեցինք մի քարեայ նստարանի վրա, դարաւոր սաղարթախիտ լորենու ստուերի տակ։ Լօրենին նոր էր բացվել. նրա փոքրիկ սպիտակ-դեղնաւուն անհամար ծաղիկներից այնպիսի նուրբ անուշահոտութիւն էր բուրում, որ հազիւ թէ առաջին երջանիկ մարդիկն անգամ շնչած լինէին եդեմում. նա արբեցնում էր ինձ ու տրամադրում դէպի երջանիկ երազներ, դէպի անոյշ ցնորքներ։ Անհամար մեղուներ լորենու գագաթից լցնում էին օդը իրանց ուրախ, հաճելի երաժշտութեամբ։

Տէրունի վարդապետը, որ իր կեանքի մեծագոյն մասը անց էր կացրել լեռնային անտառուտներում կորած այդ վանքի մէջ և շատ չէր զանազանվում նախնի անապատականներից, ամեն անգամ, երբ ես այցելում էի նրան, մանրամասն հարցեր էր տալիս քաղաքային կեանքի, կղերական շրջանի և մինչև անգամ համաշխարհային քաղաքականութեան մէջ պատահած նորութիւնների մասին։ Երեւում էր, որ մարդկային միշտ վառ ու կենդանի հետաքրքրութիւնը դեռ ևս չէր հանգել նրա մաշված սրտում և կեանքի հարցերը մտածել էին տալիս նրան նոյն իսկ խիտ անտառի խորքերում. Բայց միշտ համառօտ և կցկտուր պատասխաններ էր ստանում նա ինձանից այն ժամանակ, երբ մենք նստած էինք լինում այդ դարաւոր լորենու ստուերի տակ։

Եւ կարող էի ես նրան երկար ու մանրամասն պատասխաններ տալ, երբ, Աստուած իմ, իմ առաջ բացվում էր մի այնպիսի գեղանկար, կախարդական տեսարան, որով չը զմայլվել կարող էին միայն ծերունու՝ վաղու

րի համար այնպէս, որ այդ դրամագլխի մէջ մտնի և աւելորդը վերոյիշեալ (պ. ա) 10%-ից:

6) Կասկածներ կամ Թիւրիմացութիւններ ծագելու դէպքում այն հարցի առիթով, թէ արդեօք հոգևորականութեան և հոգևոր հիմնարկութիւնների իրաւասութեան տակ գտնվող այս կամ այն կալուածները և դրամագլուխները ենթակայ են կենտրոնացման կառավարութեան տնօրէնութեան մէջ, այդ հարցի վճիռը թողնվում է ներքին գործերի մինիստրի լուծման:

II. Ցանձնել ներքին գործերի մինիստրին ա) մշակել հիմունքներ ծախսեր անելու համար հայ-լուսաւորչական եկեղեցու օժանդակ դրամագլխից՝ համաձայն այն կանոնների, որոնք գործադրվում են հռօմէական կաթօլիկ հոգևորականութեան օժանդակ դրամագլխի վերաբերմամբ և իր կարծիքներն այս հարցի մասին առաջարկել հաստատութեան սահմանված կարգով, և բ) սահմանել հոգևոր հաստատութիւնների հաշւետւութեան կարգը նրանց տուած արդիւնքները ծախսելու վերաբերմամբ. 2) յանձնել երկրագործութեան և պետական կալուածքների և ներքին գործերի մինիստրներին, փոխադարձ համաձայնութեամբ, որոշելու. ա) այն կանօնները, որոնց համաձայն հայ-լուսաւորչական եկեղեցու կալուածներն և դրամագուլխները պէտք է յանձնվեն մինիստրութիւններին և բ) այն կանօնները, որոնց համաձայն պէտք է կառավարվեն յիշված կալուածքները:

Եւ III. ի փոփոխութիւն մինիստրների կօմիտէտի 1898 Թւի մարտի 26-ին Բարձրագոյն հաստատված վճռի, որոշել,— իրաւունք տալ երկրագործութեան և պետական կալուածների, ներքին գործերի և ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրներին, այս կանօնագրութեան առաջին յօդուածի հիման վրա, հայ-լուսաւորչական եկեղեցու կալուածները արքունի վարչութեան մէջ ընդունելուց յետոյ՝ փոխադարձ համաձայնութեամբ, յայտնի կացուցանել այն գոյքերը, որոնցով ապահովվէր ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրութեան իրաւասութեան տակ առնված ուսումնարանների գոյութիւնը և յետոյ՝ ա) ցոյց տալ այն գոյքերը, որոնց անհրաժեշտ է Թողնել ուսումնարանների անմիջական կարիքների համար, բ) որոշել՝ համապատասխան միւս կալուածների արդիւնքի, այն դրամական գումարների չափը, որոնք պէտք է տրվեն իւրաքանչիւր տարի ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրութեանը՝ յիշված ուսումնարանների պահպանութեան համար:

ՆԱՒԹԱՀԱՆՔԵՐԻ ՀՐԴԵՀԸ
(Նամակ Բագուից)

—

Յուլիսի 16-ի երեկոյեան նոր վերադարձայ նաւթահանքերից, ուր, բացի նախընթաց օրվայ այրված 46 վիշկաները, որոնց մասին այս առաւօտ գրել եմ,—մի ուրիշ տեղ ծագած հրդեհը նորից կլանել է 19 վիշկա:

Հրդեհը այս անգամ սկսվում է Փիթօեվի № 59 նաւթահողի հանքերից և կլանում ութ վիշկա, ապա մի կողմից անցնում է Սօուչաստնիկի ընկ. և Կրասիլնիկեանի ժառանգների, իսկ միւս կողմից Ի. Ն. Տէր-Ակօպօվի և ընկ. նաւթահանքերը: Այս վերջինում բռնկվում են մէկ մէկու ետեւից եղած բոլոր ութ վիշկաները և մի բէզէրվուար՝ լի 25,000 պուդ նաւթով, որի պայթիւնը ահագին իրարանցում է առաջացնում թէ մօտիկ գտնված Ամիր Ասլանօվի նօմերներում և թէ Սաբունչի գիւղում (հրդեհը գիւղին մօտ է). դեռ չը դադարած քամին կրակի ահագին կտորներ վերցրած չպտտում է այս ու այն կողմ, գլխաւորապէս Սաբունչի գիւղը, որի բնակիչները կէս գիշերին մի անտանելի վայնասուն են բարձրացնում, ճիչ ու աղաղակ առաջացնում: Շփոթված մայրերը իրանց երեխաներին առած, գլուխները կորցրած դաշտ են վազում, ուրա՛ մարդիկ արժէքաւոր իրերն են ազատել շտապում և այլն: Երեխաների վախեցած լաց ու կոծը, կանանց վայնասունը, ընդհանուր շփոթութիւնը և աղմուկը մի աններդաշնակ, սիրտ կտրատող տեսարանի է փոխում գիշերվայ լուռ, միօրեայ խաղաղութիւնը: Բարեբաղդաբար, գիւղը ընկած կրակի կտորները աջողվում է հանգցնել և ազատել մօտալուտ վտանգից: Բայց հրդեհը իր աւերումների ասպարէզ է ընտրում Ամիր Ասլանօվի յիշած նօմերները, որի բնակիչներին, սակայն, աջողվում է գլուխները չը կորցնել և միացած ոյժերով ազատել թէ իրանց կեանքը և թէ իրերը—տեղափոխելով մօտի կայարանը, իսկ այն տեղից՝ արտակարգ գնացքով—քաղաք:

Առաւօտեան մի ահագին տափարակ արդէն հողին էր հաւասարվել և ամայացած գետնի մակերևոյթի այս և այն տեղից երբեմն ծխող փայտի կտորներն էին յիշեցնում գիշերվայ հրդեհի մասին. իսկ մեքենաների հատ ու կըտոր ցրված մասերը—ցոյց էին տալիս երեկվայ դեռ չաւերված հանքերի գոյութիւնը:

Ամբողջ օրը այրվում էր միմիայն բէզէրվուարը, որից ծխի Թանձր քուլաները բաժանվելով, գալիս էին փաթաթվում Սաբունչի գիւղի և երկաթուղու կայարանի սևացած սեւագգեստ պատերին: Զօրքը դիշեր ցերեկ շըրջում է նաւթահանքերում՝ կարգը և խաղաղութիւնը պահպանելու համար: Ռամանիում մի քանի նաւթահանքեր բռնում են զօրքերի պաշտպանութեամբ:

***

ՆԱՄԱԿ ԴԻԼԻՋԱՆԻՑ

—

Կովկասի լաւ ամարանոցներից մէկն էլ համարվում է Դիլիջանը, իր մաքուր օդով և առատ ջրով: Այժմ, երբ շինված է երկաթուղի մինչ Ղարաքիլիսա, այստեղ գալու յարմարութիւնը աւելացել է, ուստի յուսալի է, որ Դիլիջանը հետզհետէ կը բարենորոգվի և ամարանոցների շարքում առաջնակարգ տեղ կը գրաւի մօտիկ ապագայում:

Այս տարի մեծ քանակութեամբ ընտանիքներ են եկել նոյն իսկ հեռու համարված Բագուից, իսկ Երևանից և Թիֆլիսից սովորականից դուրս շատ, այնպէս որ ազատ ամարանոց անկարելի է գտնել: Մթերքները Թանգացել են: Զարմանալի կերպով ազդում են բագուեցիները գների վրա:

Այս տարի այստեղ ամառն անձրևային լինելով, շատ հով է անցնում. ինչպէս տեղեկացայ՝ կարկուտն այստեղ էլ բաւականին վընասներ է հասցրել այգիներին ու արտերին:

Բացի չաբաթական 4—5 անգամ պարերեկոյթների թէ ռուսաց և թէ հայոց ռօտօնդում եւրօպական և ասիական նուագածութեամբ, սկսվել է նաև ներկայացումների սեզօնը: Ամսիս 2-ին կայացաւ հայոց ռօտօնդում սիրողների մի ներկայացում. ներկայացնում էին «Սխալ հաշիւ». Ա. Երիցեանի պիեսան իր միանգամայն սխալ ընտրութեամբ. մանաւանդ իբրև առաջին ներկայացումն Դիլիջանի համար: Եթէ պիեսը վերջնականապէս չը տապալվեց դա էլ շնորհիւ դերասան Օհանեանի և մի սիրողի, որը աջողութեամբ կատարեց ծերունու դերը: Կայացաւ նաև երիտասարդ երգիչ Նալբանդեանի կօնցերտը, որը գրաւել էր նաև օտարազգի հասարակութիւն: Բայց ամենահետաքրքրականն այն է, որ երկու անգամն էլ բացակայում էր տեղական տարրը, հաւաքվել էին համարեա բացառապէս ամարանոց եկողները: Մի՞թէ տեղացիների համար հետաքըրքրական չէ ամառվայ սեզօնին տրված մի քանի ներկայացումները: Աշխատում են նաև մի քանի ներկայացումներ աջողեցնելու, նոյնպէս մի մանկական տօն: Ցանկանում ենք աջողութիւն:

Ա.

ՆԱՄԱԿ ՍՂՆԱԽԻՑ

—

Յունիսի 28-ին

«Մշակում» հաղորդված էր, որ Սղնախում եկեղեցական հաշիւների պատճառով յաճախ ծագում են խառնակութիւններ, որոնց պատճառը գործակալներն են միշտ: Սղնախի հասարակութիւնը, դժգոհ լինելով Սղնախի գործակալ Արշակ քահանայ Տէր-Ստեփանեանի գործունէութիւնից, բողոք ուղարկեց նրա դէմ կօնսիստօրիային, խնդրելով հեռացնել նրան գործակալութիւնից: Կօնսիստօրիան յարգեց ժողովրդի խնդիրքը և գործակալութիւն տուեց Սրապիօն քահանայ Տէր-Յովհաննիսեանին:

Անցեալ օգոստոս ամսին ծխական ժողովը վերընտրեց ս. Կարապետ մայր եկեղեցու երէցփոխ բժիշկ Մ. Մովսիսեանին: Պ. Մովսիսեան հրաժարվում էր վերընտրվելուց, սակայն նա զիջեց հասարակութեան խնդրին: Ժողովրդի խնդիրքով ընտրված մարդու դէմ հասարակութեան անունով բողոք է ուղարկում կօնսիստօրիային քաղաքային աւագ Ն. Ամիրխանօվ: Ամիրխանօվ բողոքում էր, որ պ. Մովսիսեանին անկարելի էր վերընտրել, քանի որ նրա հաշիւները ստուգված չեն: Այդ բողոքը կօնսիստօրիան ուղարկել էր գործակալին քննութեան համար: Անցեալները կայացաւ ծխական ժողովը այս հարցը լուծելու համար: Ամիրխանօվի բողոքը շատերին ապշեցրեց: Ծիծաղեցին, թէ ծիծաղել, որ եկեղեցական հաշիւներ պահանջում է այն մարդը, որի գործունէութիւնը յայտնի է «Մշակի» ընթերցողներին: Երբ հարցրին Ամիրխանօվին, թէ ինչու է նա բողոք ուղարկել հասարակութեան կողմից, նա առարկեց, որ շատերը խնդրեցին նրան և մատնացոյց արեց, օրինակի համար, ժողովում գտնվող իր երկու գրագիրների վրա...

Պ. Մովսիսեանը յայտնեց, որ ինքը հաշիւներից խուսափող մարդ չէ և ցոյց տուեց ծխականներին գործակալի ստացականը, որից երևում էր, որ նրա բոլոր մատեանները վաղուց տարել էր գործակալը, իսկ սա զանցառութեամբ չէ կազմել ժողով երէցփոխի հաշիւները քննելու համար: Ժողովը որոշեց՝ համարել Ամիրխանօվի բողոքը ոչնչացրած և կանօնաւոր ընթացք տալ գործին, որպէս զի ստ-

---

այդ տեսարանին սովորած կիսախաւար աչքերը:

Վանական գաւթի վեհապանծ բարձրութիւնից ես անթարթ նայում էի այդ լայն, անծայրածիր լեռնահովտի հեռանկարին՝ լուսաւորված արևամտի խորհրդաւոր ճառագայթներով՝ որի վսեմանը անհնար էր գրկել մարդկային հայեացքով: Գուցէ նրանք էին, այն գորշ-կապտագոյն, հազիւ նկատելի կատարները, որ հեռու, շատ հեռու հօրիզօնում սահման էին դնում Աստուծոյ ազատ աշխարհում ազատօրէն փռված այդ լեռնահովտին: Հազիւ թէ: Թւում էր, թէ իր գանգուր—կանաչ կողերով, իր լայն գրկի մէջ ամփոփած բազմաթիւ բարձր ու ցածր գմբուխտ—բլուրներով, իր յատակում տեղ-տեղ պսպղացող գետակի անվերջ ժապաւէնով՝ հովիտը չունէր ոչ վերջ, ոչ սահման, ինչպէս անվերջ և անսահման էր և իմ հրճուանքը: Անտառի անձուկ ճանապարհից յետոյ՝ ուր չորս կողմդ պատած ծառերը չեն թողնում, որ հայեացքդ թափանցէ մի քանի քայլ հեռու, վանքի գաւթից բացվող չքնաղ տեսարանը անդիմադրելի հմայքով թովում, կախարդում էր ինձ: Ճնշված կուրծքս սկսում էր ազատ լայնանալ, բացվել հովտի նման, շնչել լայնարձակ աշխարհի հսկայական շնչի հետ միասին, բազուկներս ակամայ տարածվում էին, և ես ձգտում էի գրկել ու փարել հրաշագեղ մայր-բնութեան ու միանալ ընդ միշտ նրա հետ... Օ՜, անպատմելի հրճուանքի րօպէներ, ó, անմոռաց ժամեր:

Ծերունի վարդապետը, անշուշտ ձանձրացած իմ ակամայ պատասխաններից, դարձաւ դէպի յետ ու կանչեց. «Թիւննի, Թիւննի»:

«Թիւննի» անունը ինձ սթափեցրեց. նա դեռ ևս մի թարմ յիշողութիւն զարթեցրեց իմ մէջ, բայց ես մտածեցի, որ Թիւննիներ կարող են շատ լինել աշխարհում:

—Թիւննի,—բարձրաձայն կրկնեց վարդապետը,—ժամանակ է, տաս, որ իրիկնաժամի զանգերը խփենք:

Ես յետ նայեցի և չը տեսայ ոչ ոքի:

Քիչ անցած՝ հինաւուրց վանքի զանգակների տխուր, մելամաղձիկ ձայները սկսեցին օրօրվել օդի մէջ: Զը գնալ ծերունու հետ միասին ժամերգութեան՝ կը նշանակէր վիրաւորել նըրան. ես այդ գիտէի, ուստի վեր կացայ և նրա հետ միասին մտայ եկեղեցի:

Ժամգահարութեան ձայնը չէր գրաւել ոչ ոքի, բացի ինձանից. ներկայ լինելու ժամերգութեան. չը կային նոյն իսկ վանքի ծառաները: Զախակողմի դասում, բարձր, հոյակապ սիւնի մօտ, կանգնած էր միայն ծերունի—վանահայրը և իր ջախջախված, խզխզուն ձայնով երգում էր երեկոյաժամի շարականը: Վեհ համարձակութեամբ սիւնից սիւն ձգված, դարերի խնկարկութիւնից, փոշուց ու խոնաւութիւնից սևացած մռայլ կամարները, կարծես, անհուն տխրութեամբ արձագանք էին տալիս վերևից ծերուկ երգասացի բեկբեկված ձայնին,—անշուշտ նրանք վկայ էին եղել աւելի երջանիկ օրերի և աւելի սխորժելի երգեցողութեան:

Ընկղմած լուռ մտածմունքների և վանքի փառաւոր անցեալի տխուր յիշողութիւնների մէջ՝ ես բոլորովին չէի նկատել, որ եկեղեցում, բացի ինձանից և ծերունի վարդապետից կայ և մի այլ անձնաւորութիւն: Մի քանի քայլ ինձանից հեռու, աջակողմեան դասի խաւար անկիւնում, ուր լարված հայեացքը միայն կարող էր մի բան նկատել, ...մի հնամաշ, փոշոտ պատկերի առաջ, չոքած էր մի այլ ժամաւոր և ցածր-ցածր, հազիւ լսելի շշնջիւնով աղօթք էր անում: Ես տեսնում էի միայն նրա՝ ձիւնի նման սպիտակ մազերով ծածկված գլուխը, որ մէկ բարձրանում էր գետնից աղօթքի մրմունջով, մէկ խոնարհվում դէպի գետին և վրա-վրա, առանց կշտանալու, համբուրում, լիզում էր եկեղեցու բոբբոսնած սալաքարերը: Եւ երբեմն այդ սպիտակահեր գլուխը, կենդանի մարմնից նոր կտրված գլըրվածի նման, սրտաճմլիկ անզօրութեամբ ընկնում էր գետին և լուռ, առանց որ և է շշուկի, մնում այնտեղ երկար, շատ երկար... Ես լարում էի աչքերս և թւում էր ինձ, թէ սպիտակահեր գլուխը ամբողջ մարմնի հետ միասին դողդողում է երբեմն գետնի վրա ուժգնութեամբ զսպված հեկեկանքների ցնցումներից և երբեմն հանգստանում ու մեխված մնում սալայատակի վրա առանց որ և է շարժման: Իմ սիրտս տակն ու վրա էր լինում: Ա՜հ, արդեօք ով ես դու, խղճալի ապաշխարող, արդեօք ինչ կայ այդպիսի սաստկութեամբ ծանրացած քո խղճիդ վրա...

Ապաշխարողը մի քօպէ բարձրացաւ գետնից, կանգնեց և իր պղտոր, արտասուալից աչքերը ուղղեց մի վայրկեան դէպի ինձ: Իմ բարձրաձայն հծծը գրաւեց նրա ուշադրութիւնը, թէ դա ինքնաբերական, անգիտակից շարժումն էր նրա կողմից հոգևոր էքստազի ժամանակ, երբ մարդ շատ անգամ չէ կշռում և չէ հասկանում իր շարժումների նպատակը—չը գիտեմ, միայն ես ագահ հետաքրքրութեամբ, տեսողութեանս ամբողջ ոյժը լարելով՝ սևեռեցի աչքերս նրա վրա:

Ճանաչեց արդեօք նա ինձ, չեմ կարող ասել, բայց ես ճանաչեցի նրան. դա Թիւննին էր, Չիգ Թիւննին, բժշկի օգնականը. միայն այժմ այնքան փոքրացել էր նա, նրա մէջքն այնքան կռացել, որ հազիւ թէ կարելի լինէր Չիգ անուանել նրան: Նա իսկոյն չոքեց նորից, կըրկին դրեց գլուխը քարերին և այս անգամ ես աւելի որոշ կերպով լսեցի բռնի խեղդված հեկեկանքներ:

Երեկոյի ժամերգութիւնը վերջացաւ. ես դուրս եկայ եկեղեցուց և երկար սպասեցի դրան մօտ Թիւննիի դուրս գալուն: Ես անպատճառ ուզում էի մի անգամ էլ տեսնել նըրան, խօսել նրա հետ:

Ծերունի վարդապետը, որ հարկադրաբար հրաւիրում էր ինձ թէյի, խորհուրդ չը տուեց աւելի երկար սպասելու:

—Թիւննիի աղօթքը տևում է երբեմն մինչև ուշ գիշեր. գնանք, վաղը կը տեսնէք,—ասաց նա ինձ:

Թէյի ժամանակ վարդապետի կցկտուր տեղեկութիւններից Թիւննիի մասին ես իմացայ, որ դատարանը Սալվիի Թունաւորման գործի համար դատապարտել էր խոհարարին երեք տարվայ բանտարկութեան, որից յետոյ, քիչ համարելով դատարանի պատիժը, նա քաշվել էր այս վանքը շարունակելու իր ապաշխարութիւնը, երևի, մինչև կեանքի վերջը...

Վաղ առաւօտեան Թիւննին գնացել էր վանքի հեռաւոր մի կալուածք և ես այլ ևս հնարաւորութիւն չունեցայ տեսնելու նրան:

Շնորհակալութիւն յայտնելով ծերունի վարդապետին [ինձ ցոյց տուած սիրալիր ընդունելութեան համար՝ ես հեռացայ հինաւուրց վանքից: Իմ ճանապարհս անցնում էր լեռնային հրաշագեղ տափաստանների միջով, որոնց վրա առաւօտի ցօղը վառել էր իր բոլոր գոյները. մերձակայ անտառից մեղմ զեփիւռ էր փչում: Բայց բնութիւնը՝ ամարային կանուխ առաւօտի իր բոլոր հրապոյրներով ինձ չէր գրաւում: Ես ընկղմած էի խորին մտածմունքների մէջ և մոլորված քայլերս դանդաղութեամբ հազիւ փոխում էի մէկը միւսից յետոյ: Ես մտածում էի, իբրև ուսուցիչ, ուսումնական Մարիկեաններից և անուսում Թիւննիների մասին, ես մըտածում էի այժմեան դպրոցի, նրա կազմակերպութեան, նրա ձգտումների, իդէալների և տուած արդիւնքի մասին, ու մի ծանր կասկած, մի սպառնիչ թերահաւատութիւն դէպի իմ կեանքի ամբողջ նպատակը, որպէս օձ, սողում, մտնում էր իմ սիրտս:

Արևը բաւական բարձրացել էր արդէն, երբ ես մի անգիտակցական ուժգին քայլ փոխեցի դէպի առաջ և բարձրաձայն կանչեցի. «Առաջ, ներկան չէ նշանակում դեռ ես տպագայ. կը գան աւելի երջանիկ օրեր. դեռ շատ գործ կայ կատարելու:

Լեռնային չքնաղ բնութիւնը, այդ հրաշագործ կախարդը, նորից տիրեց ամբողջապէս իմ հոգուն և ես՝ զուարթ ու ժպտուն նրա նման՝ ուրախ-ուրախ շարունակեցի ճանապարհս»:

Մարգարէական շնորհք, ի հարկէ, ինձ չէր տուած և ես չէի կարող գուշակել գալիք տըխուր օրերը...

Ա. Մխիթարեան

պագայում չը կրկնվի, քանի որ դա օրինական ճանապարհով չէ կատարվել, իսկ Մոլոխեանին վերընտրել դարձեալ։ Երէցփոխի հաշիւները քննելու համար ընտրվեցին հաշւետեսներ։

Անցեալները վախճանվեց Ցարութիւն Աքիմեան մօտ 90 տարեկան հասակում։ Հանգուցեալը 1848 Թ. իր հաշւով շինել է ս. Կարապետ մայր եկեղեցու կից մատուռ, որ շատ աղօթողներ էր գրաւում, մանաւանդ առաջ։ Այդ մատուռից տարեկան մոմավաճառութիւնից օգուտ է ստացվում մօտ 800 ր., ուրեմն մինչև այժմ մօտ 15,000 ր. օգուտ է տուել։ Մատուռի շինելու համար Աքիմեանը ստացած ունէր Ներսէս կաթողիկոսի օրհնութեան կօնդակը։ Նա յայտնի էր, որպէս բարի և բարեպաշտ մարդ, որի համար ստացել էր «իրգնաւոր» (երկնաւոր) մականունը։ Հանգուցեալը թաղվեց իր շինած մատուռի առաջ։

Գօզօեան

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Վլադիկաւկազ, յուլիսի 15-ին

Վլադիկաւկազում հիմնվելի հայ աղքատանոցի օգտին շնորհակալութեամբ ստացայ պ. Գրիգոր Ուլանգուլեանից 100 ր. տօկոսաբեր թղթերով։ Ցանկալի էր, որ պարոնի բարի օրինակը հետևողներ ունենար։

Երէցփոխ՝ Ս. Տէր-Աստուածատուրեան

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Կիրակի, յուլիսի 20-ին, Կովկասեան կառավարչապետի օգնական գեներալ Ֆրէզէ Թիֆլիսից կուղևորվի Պետերբուրգ։

—

«Кавказъ» լրագրում տպագրված է հետևեալ պաշտօնական տեղեկութիւնը. «Յուլիսի 14-ին, Միխայլովօ կայարանի դէպօյի արհեստաւորները, ազդարար սուլոցից յետոյ՝ թողին աշխատանքները և միանալով նաւ. թամուղի բանւորների հետ, կանգնեցրին Թիֆլիսից գնացող ապրանքատար գնացքը, վայր բերին գնացքից մեքենավարին և հնոցապաններին, և արձակելով շոգեմեքենան՝ թողին ճանապարհի վրա։ Ապա ամբոխը դիմեց դէպի կայարանի այն սենեակները, ուր գտնվում են հեռագիրը և ապրանքների գրասենեակը և այնտեղ փորձեցին դադարեցնել աշխատանքները։ Ստիպելով ապա փակել Միխայլովօյի շուկայի առևտրական և արդիւնագործական հիմնարկութիւնները, ամբոխը՝ բաղկացած մօտ 500 հոգուց, հաւաքվեց երկաթուղու կամրջի մօտ այն տեղում, ուր բաժանվում են իրարից Սուրամի և Բօրժօմի գծերը։ Բօրժօմից այդ ժամանակ եկած մարդատար գնացքը ստիպված էր կանգ առնել, որովհետև ամբոխը կտրել էր նրա ճանապարհը։ Երկաթուղային գործակալների, ոստիկանական պրիստավի և երկաթուղիական ժանդարմային ստորճանաւորների սպառնալիքներին և ցրվելու պահանջը ամբոխը թողեց անուշադիր և Սուրամից կանչված զօրախմբի վրա, բաղկացած մօտ 40 զինւորներից, սկսեց գցել քարեր. ամբոխը մի և նոյն ժամանակ փորձ արեց խլելու զինւորների ձեռքից հրացանները։ Այդ ժամանակ զօրախումբը և նոյն տեղում գտնվող ոստիկանական պահապանները կրակ բաց արին, որի հետևանքն եղաւ այն, որ վեց մարդ սպանվեցին և 20 մարդ էլ վիրաւորվեցին. վերջիններից չորսը արդէն մեռել են։ Դրանից յետոյ ամբոխը ցրուվեց և կարգը վերականգնվեց։»

—

Յուլիսի 16-ին, գիշերվայ $11^1/_2$ ժամին, Անդրկովկասեան երկաթուղու Աղստաֆա կայարանից մի վերստ հեռաւորութեան վրա, տեղի ունեցաւ արագընթաց ապրանքատար գնացքի խորտակում այն պատճառով, որ անյայտ չարագործներ այդ տեղում փչացրել էին երկաթուղու գիծը։ Ջարդված ու փշրված են 13 վագոններ, որոնցից 12-ը բեռնաւորված էին չալերով, իսկ մէկը մրգեղէնով։ Շոգեմեքենան ընկած է ճանապարհից մի քանի սաժէն հեռու. Մնացած վագոնները մնացին ռէլսների վրա։ Այդ գնացքով ճանապարհորդողներից վնասվեցին ուսուցիչ Անտոն Կօրնեվսկի, 2) Բագուի նահանգի բնակիչ Հայրապետ Ցարութիւնեան, որ հետևեալ օրը վախճանվեց, Թիֆլիսի բնակիչ Վասիլի Բելօկօնեվ, խորտակված գնացքի կօնդուկտոր Ազդէյ Լօմին և Աղստաֆայի բնակիչ Մահմէդ-Ալի։

—

Յուլիսի 15-ին, լուսաբացին, Վօրօնցօվի արձանի մօտ, տեղի ունեցաւ մի արիւնահեղ դէպք։ Մերձակայ «Надъ Курой» կապված հիւրանոցից այդ ժամանակ դուրս եկան մի խումբ անձինք, որոնց մէջ էին և իշխաններ Կարալօվ, Ի. Բավթարաձէ, Մեժավիձէ և ուրիշները։ Հիւրանոցում այդ խմբի մէջ վճարը տալու ժամանակ ծագեցին տարաձայնութիւններ, որոնք ապա փոխվեցին կռուի։ Մէժավիձէ, համարելով իրան վիրաւորված, բարձրացաւ իր բնակարանը, որ գտնվում էր մերձակայ «Վենեցիա» հիւրանոցում, և վերցնելով իր հետ ատրճանակ, կրկին ցած իջաւ և ատրճանակի հարուածներով վիրաւորեց իշխան Կարալօվին և Բավթարաձէին։ Վիրաւորված իշխան Կարալօվ հանեց սուրը և կոխեց Մէժավիձէի փորը։ Մէժավիձէ նոյն օրը վախճանվեց ստացած վէրքից։ Իշխան Կարալօվի վէրքերը թեթև են։

—

ՇՈՒՇՈՒՑ մեզ գրում են. «Ուրբաթ, ամսիս 11-ին պ. Խանդամիրեանի թատրօնում տեղի ունեցաւ պ. Կարա-Մուրզայի երկրորդ և վերջին կօնցերտը, որը անցաւ նոյնպէս աջող, ինչպէս և առաջինը, գուցէ մի փոքր էլ աւելի։ Ծրագիրը այս անգամ կազմված էր աւելի ճոխ. բացի 12 կտոր երգերից տեղի ունեցան բեմի վրա պարերգեր, որոնք պատճառեցին հասարակութեանը մեծ բաւականութիւն, մանաւանդ «Լէֆօ»-ն բենգալեան վարդագոյն լուսավառութեամբ։ Ի միջի այլոց երգվեց և «Спи младенецъ» ռուսերէն երգը։ Այս անգամ պ. Դեմուրեան չը կար. խմբի հետ մէջ ընդ մէջ solo երգեց պ. Մուղունեան «Պաղ աղբիւրի մօտ»-ը՝ անաջող. մինչդեռ «Բամբ որոտան»-ի մէջ նա կարողացաւ ցոյց տալ իր շնորհքը և իր ձայնի դուրեկան լինելը։ Տիկին Կարա-Մուրզան ինչպէս առաջին, նոյնպէս և այս անգամ դաշնակցում էր դաշնամուրի վրա։ Թատրօնը գրեթէ լի էր։ Տեղի ունեցան ծափահարութիւններ, bis-եր և աղմկալի օվացիաներ... Ողջերթ և աջողութիւններ ցանկանալով տ. և պ. Կարա-Մուրզաներին՝ յոյս ենք տածում, որ նրանք չեն մոռանայ, այլ երբեմնապէս կը յիշեն ու կայցելեն Շուշին, որ կարողացաւ արժանապէս հիւրընկալել նրանց և իւրովսանն վարձատրել նրանց ընդհանրաշահ աշխատանքը»։

—

Ալէքսանդրօպօլ գաւառի ԽԼԻ-ՂԱՐԱՔԻԼԻՍԱ գիւղից մեզ գրում են հետևեալը. Ահա քանի օրէ ինչ Խլի-Ղարաքիլիսում է գտնվում հողաչափերի մասնաժողովը, որը եկել է Ալէքսանդրօպօլու գաւառի գիւղերի հողերը հաւասարացնելու ջանի հաշւով. Այս օր կառավարութեան հրամանով հաւաքվել էին գիւղերից տունը մի մարդ լսելու այն օրէնքները, որոնցով բաժանվում են հողերը։ Այս տարի ամբողջ Շիրակը խոստանում է առատ հունձ. գարնանից մինչև այժմ անձրևներն անպակաս են եղել, թէև կարկուտը վնասել է մի քանի գիւղերի, բայց շատ աննշան է վնասը»։

—

ՇՈՒՇՈՒՑ մեզ գրում են. «Տեղեկանում ենք հաստատ աղբիւրից, որ թեմական դպրանոցի հոգաբարձութիւնը համարեա թէ միաձայն ընտրել է տեսուչ Մատթէոս վարդապետ Տէր-Մատթէոսեանին, որ ներկայումս Շուշում է գտնվում Գանձասարու կալուածների գործերի քննութեան համար։ Այդ ընտրութիւնը հեռագրով առաջարկված է Վեհափառ կաթուղիկոսին ի հաստատութիւն։

—

ԲԱԹՈՒՄԻՑ մեզ գրում են. «Անցեալ օրը այստեղի բազմաթիւ սրճարաններից մէկում երկու ընկերներ նստած խօսում են եղել. ներս է մտնում մի ինչ որ Վանօ անունով անձնաւորութիւն և անմիջապէս խփում է և մէկին սպանում, իսկ միւսին վիրաւորում. Թշուառ զոհը, որ մի երիտասարդ էր, մօտ 28 տարեկան, յարգված իր ընկերներից և ծանօթներից, հանդիսաւոր կերպով թաղվեց։ Ջարագործը մի երկու օրից յետոյ ձերբակալվեց։»

—

ՏՈՂ գիւղից մեզ գրում են. «Յունիսի 29-ին Շիխիմլու Թրքարնակ գիւղի մօտ սպանում են մամատաձորեցի մի հայ երիտասարդի։ Վերջինս գիշերը պահում է հնձած արտերում խուրձերը. Թուրքերը գալիս են խուրձերը գողանալու. խեղճը ուզում է արգելք լինել աւազակներին, բայց տեղն ու տեղը գնդակահար են անում նրան։ Խուրձ գողանալը մեզ մօտ սովորութիւն է դառել շատ վաղուց, բայց այս գողութիւնը մեզ թւում է, որ լոկ պատրուակ է եղել։ Ահա թէ ինչու. մամատաձորեցիք յայտնի են իբրև քաջ ժողովուրդ, ուստի նրանցից բան գողանալը դժուար է, բայց և այնպէս անցեալ տարի մի քանի եաղլաւանդեցիք գիշերով ուզում են գիւղից ապրանք գողանալ, բայց պահապանները սպանում են մէկին, իսկ միւսները փախչում են։ Այժմ ժողովուրդի մէջ պտտում է այն լուրը, թէ սպանողները եաղլաւանդեցիք են եղել—նրանք վրէժ են լուծել»։

—

ՇՈՒՇՈՒՑ մեզ գրում են. «Կիրակի ամսիս 13-ին կայացաւ պ. Միքայէլեանի ցուցահանդէսի հանդիսաւոր բացումը Մարիամեան օրիորդաց դպրոցի դահլիճում։ Պ. Միքայէլեանը նախօրօք հրաւիրատոմսեր էր ուղարկել Շուշվայ հասարակութեան ներկայ լինելու հանդիսի բացման, որի ժամանակ նւագում էր զինւորական երաժշտական խումբը։ Եկաւ հասարակութիւնը և մուտք ստացվեց յաճախողներից 28 րուբլի։ Պ. Միքայէլեանը, ինչպէս տեսանք նրա ցուցադրած փոքրիկ բիւստերից, շնորհք ունի, որը ի հարկէ դեռ կարօտ է մշակման։ Պարոնը դեռ երիտասարդ է, բայց այդ չէ նշանակում թէ նա «զանազան» պատկերներ պէտք է հաւաքէ ու ցուցահանդէս սարքէ Շուշում»։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻՑ
(Րաֆֆիի ծննդավայրը)

—

Ահա Սալմաստը։ Շատ բաներ էք լսել այս երկրի մասին. այնքան արկածներ, այնքան առասպելական պատմութիւններ էի կարդացել մամուլում այնտեղ ապրող հայ ժողովրդի մասին։ Այո, ես գիտէի, որ այնտեղ ժողովուրդը թշուառ է և տգէտ, գիտէի, որ նա հարստահարվում և կեղեքվում է գիւղատէրերից. ծըծում է սարփարատը խեղճ ժողովրդի արիւնը, քամում, հիւծում նրան. գիտէի և այն, որ հայերը շատ են անտարբեր դէպի իրանց հասարակական հիմնարկութիւնները, դէպի ամեն մի օգտակար ձեռնարկութիւն։ Ասում եմ, այս բոլորը գիտէի միայն հեռուից, Թաւրիզում նստած։ Բայց այժմ Սալմաստումն եմ, այդ ժողովրդի մէջ. այժմ նա երևում է ինձ իր ամբողջութեամբ, իր բոլոր մանրամասնութիւններով և իսկական գոյնով։

Ամենից շատ իմ ուշադրութիւնը գրաւեց Փայաջուկ գիւղը. ես առանձին հետաքրքրութեամբ ուզում էի տեսնել այդ գիւղը։ Այդ զգացմունքը և հետաքրքրութիւնը, կարծում եմ, ամեն մի հայի համար հասկանալի է։ Այդ փոքրիկ գիւղը ծնել է «Րաֆֆի», մի տաղանդաւոր անձնաւորութիւն, որ այնքան մտաւոր սնունդ մատակարարեց նոր սերնդին, այնքան երիտասարդ մտքեր պատրաստեց և ստեղծեց մի զօրեղ հոսանք։

Այո իմ հետաքրքրութիւնը շատ էր բուռն. և ես մտայ Փայաջուկ գիւղը հազար տեսակի քաղցր յիշողութիւններով համակված։

Հէնց առաջին հայեացքից այդ գիւղը ճնշող և խիստ ծանր տպաւորութիւն թողեց ինձ վրա, սոսկ դառն և թունաւոր ծիծաղ է այդ, որ խփում է այցելուի երեսին։ Ես շրջեցի գիւղը առանձին հետաքրքրութեամբ, այցելեցի Րաֆֆիի մօրը, տեսայ ուսումնարանը և գրատունը, մտայ և եկեղեցին... և կատարելապէս հիասթափվեցի։

Ամեն մի քայլափոխում, ամեն մի բանի մէջ աչքի է ընկնում ժողովուրդի անտարբերութիւնը։ Շատ անմխիթար և աններելի է այստեղ, Րաֆֆիի ծննդավայրում ամեն ինչ։ Ուսումնարան գրեթէ գոյութիւն չունի. «գրեթէ» եմ ասում, որովհետև ուսումնարանի նման մի բան կայ, բայց Աստուած ուսումնարան համարէ։ Դպրոցի շէնքի մի մասը արդէն բոլորովին քանդվել և դարձել է հաւի բուն, իսկ միւս մասն էլ խարխուլ մի բան է։ Այս տարի ունեցել են միմիայն 45—60 աշակերտ, դպրոցն էլ բացվել է փետրվարից սկսած, այն էլ, ի հարկէ, պատահաբար և ոչ թէ ժողովրդի ձեռնարկութեամբ։ Տեղացի մի երիտասարդ աւարտելով Ներսիսեան դպրոցը, գալիս է հայրենիք, տեսնում է այդ ցաւալի դրութիւնը, աշակերտներ է հաւաքում և սկսում դասատւութիւն։ Ժողովուրդը, կարծեմ, թէև խոստանում է ռոճիկ տալ 40 թուման, բայց մինչև այժմ ուսուցիչը ոչինչ չէ ստացել։ Նրան, ժողովրդին, չէ հետաքրքրում դպրոցը, կրթական գործը. նա անհոգ է, նա անտարբեր է։

Իսկ Փայաջուկի գրադարանը։ Խեղճ ուսուցիչ. նա ցոյց տուեց ինձ գրադարանը, ի հարկէ, միայն անունով գրադարան։ Դա մի դարագ է պատի մէջ շինած, բռնում է մօտ երկու խորանարդ ոտնաչափ տարածութիւն. և գիտէք քանի կտոր գիրք կայ այնտեղ, այդ գրադարանում։ Հարիւրներ չը կարծէք, ոչ մէկ հարիւր, այլ միայն 40—50 կտոր։ Ահա ձեզ գրադարան, ընթերցող. սա առասպել չէ. դառն իրականութիւն է այս։ Ճիշտ է, ինչպէս պատմում էր ուսուցիչը, առաջ շատ գրքեր են ունեցել, բայց այժմ ցրված մնացել են սրա-նրա մօտ և չեն կարողանում հաւաքել։

Փայաջուկը կարող է փոքր ի շատէ բաւարար դպրոց պահել։ Ահա ինչու։ Փայաջուկը, ճիշդ է, մեծ գիւղ չէ, բայց փոքր էլ չէ։ Այնտեղ կայ մօտաւորապէս 300 տուն. և միթէ 300 տուն ունեցող գիւղը չէ կարող, եթէ ոչ երկդասեան, գէթ երեք բաժանմունքով մի ուսումնարան պահել։ Եթէ իւրաքանչիւր տունը տայ միջին թւով միայն մէկ թուման, կը գումարվի 300 թուման. դեռ չեմ ասում, որ կան այնպիսի ընտանիքներ, օրինակ Բուդաղեաններ, Մանասէրեաններ և այլն, որոնք կարող են տալ 50—100-ական թուման, իսկ այդ գումարը վերև յիշված հարուստ ընտանիքների համար շատ աննշան բան է։ Գալով ուսուցիչների հարցին, պէտք է ասենք, որ համաձայնում են միջնակարգ դպրոց աւարտողները պաշտօնավարել այսպիսի գիւղերում 100—150 թումանով, որը շատ չնչին գումար է։ Ուրեմն էլի ինչո՞ւ չը պէտք է կարողանայ Փայաջուկը երկու կամ երեք ուսուցչով մի դպրոց պահել։

—Փայաջուկցիները, ասում է ուսուցիչը, այնքան էլ աղքատ, չունևոր չեն, որ չը կարողանան դպրոց պահել. այլ նրանք անտարբեր են և սովոր չեն տալու, պէտք է նրանցից առնել զոռով, ուժով, հակառակ դէպքում, նա այնքան անտարբեր ժողովուրդ է, որ ոչ մի ղրան չի տայ։ Մէկ էլ այս կայ, որ մեզ, տեղացիներիս ժողովուրդը չէ լսում, բայց ուրիշ է օտարականը։ Տեսնում էք Ղալասարը, չը նայած ունի 100 տուն, բայց ունի կանոնաւոր դպրոց, հարուստ գրադարան և այս բոլորը շնորհիւ միմիայն Ղալասարի ուսուցչի, որը ռուսահպատակ է։

Այսպէս լինելով հանդերձ չը պէտք է յուսահատվել. տեղացի երիտասարդները, ինչքան որ կան, պարտաւոր են աշխատել, գործի գլուխ անցնել և գործ ստեղծել։ Այժմեան դրութիւնը արատ, սև արատ է, մի և նոյն ժամանակ ամօթ է Փայաջուկի ժողովրդի համար։ Ժամանակ է զգաստանալու և շարժվելու։ Մենք սովոր ենք միշտ մուրացկանութեամբ պահել մեր հասարակական-կրթական հիմնարկութիւնները, միշտ էլ աչքներս տնկած սպասել, թէ երբ հեռուից նուէր կը գայ, որ դպրոց բանանք, գրադարան հիմնենք։ Ուրիշ բան է, ի հարկէ, եթէ ժողովուրդը անկարող է իր ուժերով պահել և ծածկել պահանջվող ծախսերը։ Բայց փայաջուկցիք կարող են տալ, այն էլ ոչ մեծ դժուարութեամբ և առանձին զոհողութիւններով։ Ժամանակ է թողնելու այդ վատ և ոչ պատուաբեր միջոցը, այդ հրապարակային մուրացկանութիւնը. պէտք է տեղական միջոցներով գործ սկսել և ապահովել։ Թող օրինակ ծառայէ Ղալասար փոքրիկ գիւղը։

Ես հեռացայ Փայաջուկից ծանր և խիստ ճնշող տպաւորութեան տակ։

Ե. Ֆրանգեան

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—Կարդինալների ժողովները Վատիկանում տեղի են ունենում հիմա ամենայն օր։ Այդ ժողովները պաշտօնական բնաւորութիւն ունեն և նրանց նպատակն է նախապատրաստութիւններ տեսնել կօնկլավի համար։ Վիճաբանութիւնների բովանդակութիւնը խստութեամբ գաղտնի է պահվում և իւրաքանչիւր նոր եկող կարդինալ երդումն է տալիս, որ ոչ ոքի ոչինչ չի հաղորդի այն մասին, թէ ինչ է խօսվում ժողովներում։ Այս երդման խախտումը, բացի ուրիշ հետևանքներից, կարող է զրկել պարտազանց կարդինալին կօնկլավին մասնակցելու իրաւունքից։

—Պապական գահի բոլոր թեկնածու կարդինալներից միայն կարդինալ Վաննուտէլլին է, որ յայտնի կերպով ցանկութիւն է ցոյց տալիս կրելու պապական խոյրը։ Թղթակիցներին մինչև անգամ աջողվել է իմանալ, որ Վաննուտէլլի կընդունէ Սիքստոս VI անունը, եթէ պապ ընտրվի։ Լրագրական թղթակիցները հետևում են Վաննուտէլլիի ամեն մի քայլին։ Այսպէս, ի միջի այլոց, նրանք հաղորդեցին, որ Վաննուտէլլի վերջին օրերս երեք անգամ այցելեց կարդինալ Ռամպօլլային և իւրաքանչիւր անգամ մնաց նրա մօտ 2—3 ժամ։ Սրանից եզրակացնում են, որ կարդինալների խօսակցութիւնը վերաբերում էր ապագայ ընտրութիւններին։ Վաննուտէլլիի ընտրութեան դէպքում՝ պապի աւագ-քարտուղարի պաշտօնը փոքր ինչ ուրիշ նշանակութիւն կը ստանայ։ Որպէս դիւանագէտ բաց կոչման՝ Վաննուտէլլի մտադիր է անձամբ վարել պապական գահի արտաքին քաղաքականութիւնը և թոյլ չը տալ, որ աւագ-քարտուղարը այնպիսի ինքնուրոյնութիւն և ազդեցութիւն ունենայ գործերի վրա, ինչպիսին ունէր կարդինալ Ռամպօլլան Լևոն XIII-ի ժամանակ։

—Առաջիկայ կօնկլավին կը մասնակցեն ընդամենը 63 կարդինալներ, որոնցից 39 իտա-

յացիներ (80-ը Հռոմից և 9-ը ուրիշ քաղաքներից) և 24 տարիքակրոններ։ Կարդինալներից 2-ը 80 տարեկանից աւելի են։

—Բուլղարիայի և Թուրքիայի քաղաքական յարաբերութիւնները այնքան բարւոքվել են, որ մինչև անգամ մտածում են արձակել, որ «Echo des Balkans» լրագրի գրելով, սուլթանը շքանշաններ է շնորհում բուլղարական մինիստրներին։

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

17 յուլիսի

ԲՈՒԽԱՐԵՍՏ։ Գելեց ամրոցում Կարլ Թագաւորը ընդունեց Վոլոգոդսկու զորքի պատգամաւորութեանը, Հանդիսաւոր ճաշկերոյթի ժամանակ Թագաւորը արտասանեց հետևեալ կենացը. «Սրտագին բաւականութեամբ ողջունում եմ պատգամաւորութեանը իմ կրինակի յատկութեամբ, [illegible] ... Կեցցէ գունդը՝ որ միշտ պատւով և ... Վոլոգոդսկու գնդին ... [illegible] ... Մի խումբ նոր ինքնակամ ... մեր ... ռուսական բանակում, ... Կեցցէ Կայսեր զորքը»։

Կ. ՊՈԼԻՍ։ Օսմեր Բաշայի փաշայի նրաժարական ... պաշտօնից ... Մոնաստիրում, Բիթոլիայում ... Ռուսաց ... [illegible] ... համար։

ՍՕՖԻԱ։ Հիլմի փաշան չարունակում է բռնի միջոցներ ... Մակեդոնիայի ... բուլղարական ... [illegible] ... 6000 հոգի է։ Նրանց դրութիւնը անտանելի է և ներկայացուցիչները ... կօգնեն։ ... երկրի համար։

Կ. ՊՈԼԻՍ։ Բարձրագոյն Դուռը ... Մակեդոնիայում ... 45 հազար ... զինւորներ ... [illegible] ... ուղղափառ սերբերից։

ԿԻԵՎ։ Կիևի՝ վաճառականական զարգացում տարածող ընկերութեան նախագահ Խանենկօն նուիրեց 25,000 րուբլի հասարակ քաղաքացիների հիւանդանոցի օգտին։

18 յուլիսի

ՍՕՖԻԱ։ Արտաքին գործերի մինիստրութիւնը պաշտօնապէս հաղորդեց, որ սուլթանը հրամայել է ազատել բոլոր բուլղարներին, որոնք կասկածված են իբրև ապստամբութեանը մասնակցողներ, վերաբանալ դպրոցները, եկեղեցիները և Ադրիանապոլսի վիլայէթից փախածներին վերադարձնել նրանց՝ նորից հայրենիքում բնակեցնելու համար։ Բ. Դուռը առաջարկում է կազմել մէկ Թուրքից և մէկ բուլղարից բաղկացած մասնաժողով, յանձնարարելով նրան անձամբ դիմաւորելու փախստականներին, նրանց խորհուրդներ տալու և օգնելու՝ բնակարանները վերականգնեցնելու յետոյ։ Կառավարչական շրջանները գոհ են Բ. Դրան այդ նոր առաջարկութիւնից։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Թագաւոր Կայսրը և Թագուհի Կայսրուհիներ՝ Մարիա Թէոդորովնա և Աղեքսանդրա Թէոդորովնա Օգոստափառ անձերի հետ յուլիսի 17-ին եկան Սարովսկիյ անապատը։

Խմբագիր՝ ԱՂԵՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ ԹԱԳՈՒՀԻ ՑԻԳՐԱՆԵԱՆ
ՅՈՒԼԻԱ ՄԵԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

Բ. ՆԱԻԱՍԱՐԴԵԱՆԻ

(Կուկիա, Վորոնցովի արձանի հանդէպ)

Ամեն օր-բացի կիրակի օրերից

ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ

Բ. Ա. ՆԱԻԱՍԱՐԴԵԱՆՑ—11—12 ժ. վիրաբուժական, [illegible] և մորթային հ.
[illegible]—9—10 ժ. [illegible]
[illegible]—10—11 ժ. [illegible]
Զ. Ի. ԲԱՐԱՆԱՏՆԵԱՆՑ—11—12 ժ. մանկաբարձութեան կանանց և երեխայոց հ.
Կ. Ի. ԳԶՈՂԻԵՎ—12—1 ժ. ականջի, քթի և կոկորդի հ.
Գ. Ա. ԹԱՐԽԱՆԵԱՆՑ—1—1½ ժ. ներքին և երեխայոց հ. երկուշ. չորեք. ուրբաթ.
Ա. Գ. ԿԱՐԱԳԵՕԶԵԱՆՑ—1—1½ ժ. ներքին և երեխայոց հ. երեքշ. հինգշ. շաբաթ.

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ

Ն. Ն. ՌՕԶՕՑՕՄԲԻԿՈՎ—5—6 ժ. վիրաբուժ. մորթու և վեներական հ.
Լ. Վ. ԲԱՐՑՕԼԴ—6—7 ժ. ներարդային (էլեկտրաբուժ) ներքին և վեներական հ.
ԿԻՆ-ԲԺԻՇԿ ՇՉԵՐԲԻՆԻՆԱ—7—7½ ժ. մանկաբարձութեան և կանանց հ.։
Գ. Ա. ԹԱՐԽԱՆԵԱՆՑ—7½—8 ժ.
Բ. Ա. ՆԱԻԱՍԱՐԴԵԱՆ—8—8½ ժ.
Վճարը 50 կ. չքաւորները ձրի։ Համաճարակի (Լեօնթիլլում) և օպերացիայի համար սենեակներ։
Օ. Ց. ԱՌՎԱՆԻՑԿԻ—ատամ. ծաղկահատ և բժշկական մարմնամարզ. գիմել 11—1 ժ.։

Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝
բժշկապետ ՆԱԻԱՍԱՐԴԵԱՆ

Լոյս տեսաւ և բաժանորդներին ուղարկվեց

ՐԱՖՖԻ

ՈՍԿԻ ԱՔԱՂԱՂԸ

Հեղինակի պատկերով, գինն է 1 ր., փառակազմ 1 ր. 60 կ. ճանապարհածախս իւրաքանչիւր օրինակին 20 կոպէկ։ Պահեստը գտնվում է հրատարակչի՝ Թադէոս Ս. Բունիաթեանցի մօտ, Բագւում։ Նոյն տեղից կարելի է ստանալ նաև նոյն հեղինակի միւս աշխատութիւններից նրանք, որոնք չեն սպառված։ Կարելի է ստանալ նաև բոլոր հայ հեղինակների գրուածքները։

Մեր հասցէն՝ Баку, книжная торговля Татевоса А. Бунятянца. 2—10

Լոյս տեսաւ

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԽՍԱՑԵԱՆԻ

ՐԱՖՖԻ

Նրա կեանքը և գրական գործունէութիւնը, համառօտ տեսութիւն.

Գինն է 10 կոպէկ։

Պահեստը «Գուտտենբերգ»-ի մօտ։ 3—3

ԲԺՇԿԱՊԵՏ

Ա. Յ. ՔԱԹԱՆԵԱՆ

ամառս ընդունում է հիւանդներ Պետրիգօրսկում։

Армянская ул.' д. Паджановой. (չ. ո.չ.) 13—20

ԲԱԳՒՈՒՄ

«ՊՐՈՄԷԹԷՈՍ» ԸՆԿ. ԳՐԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑՈՒՄ

վաճառվում են մեծ քանակութեամբ

Վ. Փափազեան, Կորուած արդարութիւն. 5 կ.
Ա. Ե. Ս., «Ցարութիւն Արարատեանի կեղծիքը». . . . . 50 կ.
Եղիս. Ստիւարտ Ֆիլպսի, Գթութեան քոյր . . . . . . 15 կ.
Լէօ, Ախտահանութիւն. . . . 40 կ.
Երևելի մարդիկ 1.
Վիկտոր Հիւգօ, Դաւիթ Լիվինգստօն . 15 կ.
Խորհուրդներ քնտելիգենտ մայրերին, Թարգ. Ն. Դաւթեան . . . 15 կ.
Ա. Աբէլեան, «Մկրչի պսակադրանը» . 30 կ.
Ս. Աւետիքեան, Իռլանդիայի դատը. . 80 կ.
«Իրանա», հրատ. Ց. Սարգսեանի. . 10 կ.
Մ. դը Մօնտիքօ, Աղմկայոյզ գործը. . 10 կ.
Mars, Եփիմէ . . . . . 25 կ.

Նաև Թ. Թուղուղեանի, բժ. Արծրունու, Րաֆֆիի, Ահարոնեանի, Առաքելեանի, Ծերենցի, Արովեանի, Լէօի և ուրիշ հեղինակների գրուածքները։

Դիմել. Баку, Красноводская д. Амирова. 3—4

Ֆինանսների նախարարութեան իրաւասութեան տակ գտնվող

ՀԱՇՈՒԱՊԱՀՈՒԹԵԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ

ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆԻ

Հեղինակ «Առևտրական, գործարանական եւ նաւթարդիւնաբերութեան հաշւապահութեան ձևաւորէի», որ ֆինանսների նախարարութեան ուսումնական բաժնի կողմից ընդունված է իբրև օժանդակ ձեռնարկ առևտրական դպրոցներում և նրանց գրադարաններում

ՍՈՎՈՐԵՑՆՈՒՄ ԵՒ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒՄ ԵՆ

Երկու սեռի անձանց՝ գործնական ձեւով հաշւապահութիւն 4½ ամսում։

ՊԱՐԱՊՄՈՒՆՔԻ ԱՌԱՐԿԱՆԵՐՆ ԵՆ

1) Իտալական կրկնակի հաշւապահութիւն արդիւնագործութեան բոլոր ճիւղերի վերաբերեալ, վաճառականական, բանկային, յանձնարարական, գործարանական, նաւթարդիւնաբերական եւ նաւթագործական հաշւապահութիւն։ 2) Առևտրական թուաբանութիւն։ 3) Առևտրական թղթակցութիւն։ 4) Մուրհակային և առևտրական օրէնքներ։ 5) Վայելչագրութիւն եւ ուղղումն անհնարատ ձեռագրի։ 6) Թուաբանութիւն համրիչի վրա։ 7) Գրելու վարժութիւն «Րէմինկտօնի» գրելու մեքենայի վրա (կամաւոր)։

Կուրսերի համար դասատուներ են հրաւիրված համալսարանական կրթութիւնով և իրանց գործին մասնագէտ մարդիկ, որոնք հաստատվել են իրանց պաշտօնում ֆինանսների նախարարութեան ուսումնական բաժնի կողմից. գեղագրութեան համար էլ հրաւիրված է մի գեղագիր նկարիչ։

Ընդունելութիւն ամեն օր ժամը 5 մինչև 7 երեկ.։ Պարապմունքները սկսվում են 1903 թւի սեպտեմբերի 15-ից պարբերաբար ամեն 4 ամիս, ամենայն օր ճաշից յետոյ՝ 60 րուբլի վճարով ամբողջ դասընթացքի համար։

Դասընթացքը աւարտողներին տրվում են, ֆինանսների նախարարութեան թոյլատրված ծրագրի համաձայն, ատեստատներ։

Ցանկացողներին խնդրում են դիմել գրաւոր կերպով կամ անձամբ կուրսերի հիմնադրին՝ Թիֆլիսում, Н. В. Абраамяну, Николаевская ул. № 46, ամենայն օր։ Ծրագիրն ուղարկվում է ձրի։

Վերևում յիշված ձեռնարկը ծախվում է Ռուսաստանի բոլոր գրավաճառանոցներում։ Օտարաքաղաքացիները գիրքը գնելու համար կարող են դիմել հեղինակին, առանց պոստի ծախս վճարելու։ Գինն է 3 ր. 50 կոպէկ։ (կ. ե. 4.) 1—25

Վերատեսուչ Աղէքսանդրոպոլի Առևտրական դպրոցի

յայտնում է ի գիտութիւն դպրոցում իրանց որդոցը տեղաւորել ցանկացող ծնողների և խնամատարների, որ խնդիրների ընդունելութիւնը բոլոր դասարանների—այսինքն պատրաստական դասարանի փոքր, մինչև բարձր բաժանմունքների՝ I, II և III դասարանների համար կը լինի դպրոցի կանցելարիայում յուլիսի 20-ից մինչև օգոստոսի 20-ը, բացի տօն և կիրակի օրերից, առաւօտեան ժամը 10-ից մինչև ցերեկվայ 12-ը։

Ընդունելութեան քննութիւնները կը սկսվեն օգոստոսի 25-ից։ 1—1

Լոյս տեսաւ

ՄԱՔՍԻՄ ԳՈՐԿԻԻ

ՄՏՔԵՐ-ի

հայերէն թարգմանութիւնը։ 1—1

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ

ՕՐ. Ս. ՇԵՐՄԱԶԱՆԵԱՆ

ՀԻՒԱՆԴՆԵՐԻՆ ԸՆԴՈՒՆՈՒՄ Է ՄԱՆԳԼԻՍՈՒՄ,

ՀԱՍԱՆ-ՋԱԼԱԼԵԱՆԻ ԱՄԱՌԱՆՈՑՈՒՄ

89—105

ԵՒՊԱՏՕՐԻԱՅԻ ծխական դպրոցի համար

ՀԱՐԿԱՒՈՐ Է

ՄԻ ՈՒՍՈՒՑԻՉ

չրջանաւարտ Ներսիսեան դպրոցի, 400 րուբլի ռոճիկ և սենեակ։ Ցանկացողները թող բարեհաճեն դիմել հետևեալ հասցէով։

Евпаторія, ктитору П. Я. Сеферову.

25—25 Պօղոս Սէֆէրեան

ՏՊԱԳՐՎՈՒՄ ԵՆ

Ե. ԹՈՓՉԵԱՆԻ

Խմբագրած

„ԼՈՅՍ"

ՍԵՂԱՆԻ (1 ր.), ՊԱՏԻ (50 կոպ.) և ԳՐՊԱՆԻ (20 կոպ.) ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ

ՕՐԱՑՈՅՑՆԵՐԸ 1904 Թ.

Վիճակագրակ., գրականակ., գիտական եւ գեղարուեստ. հարուստ յաւելուածներով։

Աշխատակիցներն են՝ Ահարոնեան Ա., Առաքելեան Հ.։ բժ. Արծրունի Վ., Ա—Դօ, Բաջաղեան Գ., բժ. Բուղուղեան Ա., Թումանեան Յով., Իսահակեան Ավ., Լէօ, Ծատուրեան Ա., տաղանդաւոր Կաճկաճեան Ն., Ղազարեան Գ., Մալխասեան Ստ., Մանուէլեան Լ., ատամնաբոյժ Մակարեան Գ., Մեծատուրեան Գ., Յովհաննիսեան Տիգ., Նիկողոսեան Ն. քահ., Շիրվանզադէ, Չօբանեան Ա., Պռօշեան Պ., Ջամբազեան Զ., Սերովբեան Բ., Տէր-Մինասեան Արք. քահ., Տէր-Միրաքեան Յովհ., բժ. Օհանեան Քր., Փափազեան Վրթ., դոկտ. Փաչաջեան Կ., բժ. Քալանթարեան Լ., Ֆրանգեան Ե. և ուրիշները։

«ԼՈՅՍ»-ն իր չքեղ արտաքինով (բազմաթիւ պատկերներ) և բազմակողմանի բովանդակութեամբ լինելու է ամեն մի ընթերցողի խորհրդատու ընկերը, ամեն մի ընտանիքի սեղանի զարդը։

Այժմեանից զումարով գնողներին ձեռնտու զիջումն կը լինի։

Սեղանի օրացոյցում կը տպագրվեն նաև յայտարարութիւններ բոլոր լեզուներով. վճարը երեսը—(6×4=24 քառ. վերշոկ)—25 ր., ½ եր.—15 ր., ¼ եր.—8 ր., ⅛—5 ր.։

Դիմել՝ Тифлисъ. Троицкая 11. Е. Топчяну. Արտասահմանից՝ Tiflis. Troizkaia 11. E. Toptschian. Թիֆլիսում յայտարարութիւններ ընդունվում են նաև «Գուտտենբերգ» գրավաճառանոցում (Дворц. ул.), „Гаванна" (Головинскій пр. 3) և „Прогрессъ"—(Головин. пр. подъ Собраніемъ)—ծխախոտախանութներում։ 10—10

Ֆինանսների մինիստրութիւնից հաստատված

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ

երկու սեռի անձանց համար

[Баку, Прачешная, домъ Теръ-Оганесова]

Կուրսերի նպատակն է տալ ուսկնդիրներին մասնագիտական-առեւտրական կրթութիւն եւ պատրաստել հմուտ հաշւապահներ։ Աւարտողները ստանում են ատեստատներ։

Կուրսերում ուսանդվում են՝ 1) Առևտրական թուաբանութիւն և թուաբանութիւն համրիչի վրա. 2) Հաշւապահութիւն՝ առևտրական, արդիւնաբերական-գործարանական և բանկային. 3) Առևտրական թղթակցութիւն. 4) Առևտրական տնտեսագիտութիւն. 5) Առևտրական և մուրհակային օրէնքներ. 6) Գեղագրութիւն և արագագրութիւն (ուղղումն ձեռագրի). 7) Ուսուցումն գրող մեքենայի վրա։

Ուսումը սկսվելու է սեպտեմբերի 20-ից։ Ընդունելութիւնը սեպտեմբերի 1-ից ամենայն օր, կուրսերում՝ առաւօտեան ժամը 9-ից մինչև 12-ը և երեկոյեան 4-ից մինչև 7 ժամը։ Կուրսերի կանոնադրութիւնը (уставъ) և մանրամասն ծրագիրը (программа)—տրվում և ուղարկվում են ձրիաբար։ Օտարաքաղաքացիները դիմում են՝ Баку, Учредителю Коммерческихъ Курсовъ А. И. Теръ-Каспарову. (ե. չ.) 5—25